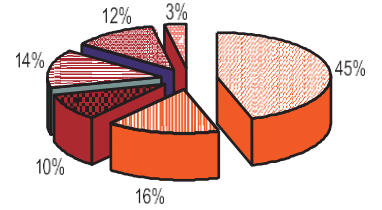


విపత్తు నిర్వహణ అధ్యాయం యొక్క లక్ష్యాలు:

ఈ అధ్యాయం యొక్క ప్రధాన లక్ష్యం విపత్తు నిర్వహణలో ఉపయోగించే వివిధ అంశాల గురించి ప్రాథమిక అవగాహన కలిగి ఉండటం. ఇక్కడ వివరించిన అంశాలు: విపత్తు, ప్రమాదం, దుర్బలత్వం, సామర్థ్యం, ప్రమాదం మరియు విపత్తు నిర్వహణ చక్రం

నేపథ్యం

విపత్తులు మానవ చరిత్ర అంత పురాతనమైనవి, అయితే ఇటీవలి కాలంలో వాటి వల్ల సంభవించిన అనూహ్య పెరుగుదల మరియు నష్టం జాతీయ మరియు అంతర్జాతీయ ఆందోళనకు కారణం. గత దశాబ్దంలో, సహజ మరియు మానవ నిర్మిత విపత్తుల సంఖ్య అనూహ్యంగా పెరిగింది. 1994 నుండి 1998 వరకు, నివేదించబడిన విపత్తుల సగటు సంవత్సరానికి 428 అయితే 1999 నుండి 2003 వరకు, ఈ సంఖ్య గత సంవత్సరాల కంటే సుమారు 60 శాతం పెరుగుదలను చూపుతూ సంవత్సరానికి సగటున 707 విపత్తు సంఘటనలకు పెరిగింది. మానవాభివృద్ధి తక్కువగా ఉన్న దేశాలలో అతిపెద్ద పెరుగుదల ఉంది, ఇది 142 శాతం పెరుగుదలను చవిచూసింది.



విపత్తు అంటే ఏమిటి?

"Disastre" అనే ఫ్రెంచ్ పదానికి మూలం, ఇది 'des' అంటే చెడు మరియు 'aster' అంటే నక్షత్రం అనే రెండు పదాల కలయిక. కాబట్టి ఈ పదం 'చెడు లేదా చెడు నక్షత్రం' అని సూచిస్తుంది. విపత్తును "సమాజం లేదా సమాజం యొక్క పనితీరులో తీవ్రమైన విఘాతం కలిగిస్తుంది, ఇది విస్తృతంగా వ్యాపించిన పదార్థం, ఆర్థిక, సామాజిక లేదా పర్యావరణ నష్టాలను కలిగిస్తుంది, ఇది ప్రభావిత సమాజం తన స్వంత వనరులను ఉపయోగించుకునే సామర్థ్యాన్ని మించిపోయింది". విపత్తు అనేది ప్రమాదం, దుర్బలత్వం మరియు తగినంత సామర్థ్యం లేకపోవడం లేదా ప్రమాదం సంభావ్య అవకాశాలను తగ్గించే చర్యల కలయిక ఫలితంగా ఏర్పడుతుంది. హాని కలిగించే జనాభాపై ప్రమాదం ప్రభావం చూపినప్పుడు మరియు నష్టం, ప్రాణనష్టం మరియు అంతరాయం కలిగించినప్పుడు విపత్తు జరుగుతుంది. ఏదైనా ప్రమాదం - వరదలు, భూకంపం లేదా తుఫానులు ఎక్కువ దుర్బలత్వంతో పాటు వేరేరేపించే సంఘటన (వనరులకు సరిపడా అందుబాటులో లేకపోవడం, జబ్బుపడిన మరియు వృద్ధులు, అవగాహన లేకపోవడం మొదలైనవి) విపత్తుకు దారి తీస్తుంది, దీని వలన ఎక్కువ ప్రాణ నష్టం మరియు ఆస్తి నష్టం జరుగుతుంది. ఉదాహరణకి; జనావాసాలు లేని ఎడారిలో సంభవించిన భూకంపం తీవ్రత ఎంత బలంగా ఉన్నప్పటికీ దానిని విపత్తుగా పరిగణించలేము.

ప్రమాదం అంటే ఏమిటి? ఇది ఎలా వర్గీకరించబడింది?

ప్రమాదాన్ని "ప్రమాదకరమైన పరిస్థితి లేదా సంఘటన, ఆ ముప్పు లేదా ప్రాణాలకు హాని కలిగించే లేదా ఆస్తికి లేదా పర్యావరణానికి హాని కలిగించే సంభావ్యత"గా నిర్వచించబడవచ్చు. 'హాజర్డ్' అనే పదం పాత ఫ్రెంచ్ లో 'హాసార్డ్' మరియు అరబిక్ లో 'అజ్-జహర్' అంటే 'అవకాశం' లేదా 'అదృష్టం' అనే పదానికి మూలం. ప్రమాదాలను సహజ మరియు మానవ నిర్మిత అనే రెండు విస్తృత వర్గాలుగా విభజించవచ్చు.

1. సహజ ప్రమాదాలు

సహజ ప్రమాదాలు సహజ దృగ్విషయం (వాతావరణ, భౌగోళిక లేదా జీవసంబంధమైన మూలం కలిగిన ప్రమాదాలు) కారణంగా సంభవించే ప్రమాదాలు. సహజ ప్రమాదాలకు ఉదాహరణలు తుఫానులు, సునామీలు, భూకంపం మరియు అగ్నిపర్వత విస్ఫోటనం, ఇవి ప్రత్యేకంగా సహజ మూలం. కొండచరియలు, వరదలు, కరువు, మంటలు సామాజిక-సహజ ప్రమాదాలు, ఎందుకంటే వాటి కారణాలు సహజమైనవి మరియు మానవ నిర్మితమైనవి. ఉదాహరణకు భారీ వర్షాలు, కొండచరియలు విరిగిపడటం లేదా మానవ వ్యర్థాలతో కాలువలు మూసుకుపోవడం వల్ల వరదలు సంభవించవచ్చు.



2. మానవ నిర్మిత ప్రమాదాలు

మానవ నిర్లక్ష్యం వల్ల కలిగే ప్రమాదాలు. మానవ నిర్మిత ప్రమాదాలు పరిశ్రమలు లేదా శక్తి ఉత్పాదక సౌకర్యాలతో సంబంధం కలిగి ఉంటాయి మరియు పేలుళ్లు, విషపూరిత వ్యర్థాల లీకేజీ, కాలుష్యం, ఆనకట్ట వైఫల్యం, యుద్ధాలు లేదా పౌర కలహాలు మొదలైనవి ఉంటాయి. మానవ నిర్మిత ప్రమాదాల జాబితా చాలా పెద్దది. చాలా తరచుగా జరుగుతాయి, మరికొన్ని అప్పుడప్పుడు జరుగుతాయి. అయినప్పటికీ, వాటిని ఈ క్రింది విధంగా వర్గీకరించవచ్చు:

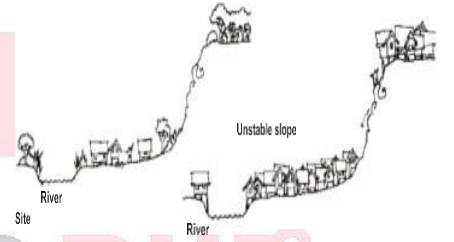


| రకాలు | ప్రమాదాలు | |
|----------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| భౌగోళిక ప్రమాదాలు | <ol style="list-style-type: none"> భూకంపం సునామీ అగ్నిపర్వత విస్ఫోటనం | <ol style="list-style-type: none"> కొండచరియలు విరిగిపడడం ఆనకట్ట పగిలిపోవడం మైన్ ఫైర్ |
| నీరు & వాతావరణ ప్రమాదాలు | <ol style="list-style-type: none"> ట్రాపికల్ సైక్లోన్ సుడిగాలి మరియు హరికేన్ వరదలు కరువు వడగండ్ల వాన | <ol style="list-style-type: none"> మేఘ విస్ఫోటనం కొండచరియలు విరిగిపడడం వేడి మరియు ఈదురు గాలులు మంచు హిమపాతం సముద్ర కోత |
| పర్యావరణ ప్రమాదాలు జీవసంబంధమైనవి | <ol style="list-style-type: none"> పర్యావరణ కాలుష్యం అటవీ నిర్మూలన | <ol style="list-style-type: none"> ఎడారీకరణ పెస్ట్ ఇన్ఫెక్షన్ |

| | | |
|----------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------|
| | 1. మానవ/జంతువుల అంటువ్యాధులు 2. తెగులు దాడులు | 3. విష ఆహారము 4. సామూహిక వినాశనం యొక్క ఆయుధాలు |
| రసాయన, పారిశ్రామిక మరియు అణు ప్రమాదాలు | 1. రసాయన విపత్తులు 2. పారిశ్రామిక విపత్తులు | 3. చమురు చిందటం / మంటలు 4. న్యూక్లియర్ |
| ప్రమాదానికి సంబంధించినది | 1. పడవ / రోడ్డు / రైలు ప్రమాదాలు / విమాన ప్రమాదం గౌరవీణ / పట్టణ మంటలు బాంబు / వరుస బాంబు పేలుళ్లు 2. అడవి మంటలు | 3. భవనం కూలిపోవడం 4. విద్యుత్ ప్రమాదాలు 5. పండుగ సంబంధిత విపత్తులు 6. గని వరదలు |

దుర్బలత్వం అంటే ఏమిటి?

దుర్బలత్వాన్ని ఇలా నిర్వచించవచ్చు, “ప్రత్యేకమైన ప్రమాదం యొక్క ప్రభావం వల్ల సంఘం, నిర్మాణం, సేవలు లేదా భౌగోళిక వీరాంతం వాటి స్వభావం, నిర్మాణం మరియు ప్రమాదకర భూభాగాలు లేదా విపత్తు పీడిత వీరాంతం యొక్క సామీప్యత కారణంగా ఎంతవరకు దెబ్బతింటుంది లేదా అంతరాయం కలిగించే అవకాశం ఉంది. బలహీనతలను భౌతిక మరియు సామాజిక-ఆర్థిక దుర్బలత్వంగా వర్గీకరించవచ్చు.



భౌతిక దుర్బలత్వం: భూకంపాలు లేదా వరదలు వంటి సహజ విపత్తుల వల్ల ఎవరు మరియు ఏది దెబ్బతింటుంది లేదా నాశనం చేయబడవచ్చు అనే భావనలను కలిగి ఉంటుంది. ఇది భవనాలు, మౌలిక సదుపాయాలు మొదలైన వ్యక్తులు మరియు ప్రమాదంలో ఉన్న అంశాల భౌతిక స్థితిపై ఆధారపడి ఉంటుంది.

సాంఘిక-ఆర్థిక దుర్బలత్వం: ఒక జనాభా ప్రమాదం ద్వారా ప్రభావితమయ్యే స్థాయి కేవలం భౌతిక భాగాలలో మాత్రమే కాకుండా సామాజిక-ఆర్థిక పరిస్థితులపై కూడా ఉంటుంది. ప్రజల సామాజిక-ఆర్థిక స్థితి కూడా ప్రభావం యొక్క తీవ్రతను నిర్ణయిస్తుంది. ఉదాహరణకు, పేదలు మరియు సముద్ర తీరంలో నివసించే వ్యక్తులకు బలమైన కాంక్రీట్ ఇళ్ళు నిర్మించడానికి డబ్బు ఉండదు. వారు సాధారణంగా ప్రమాదంలో ఉంటారు మరియు బలమైన గాలి లేదా తుఫాను ఉన్నప్పుడు వారి ఆశ్రయాలను కోల్పోతారు.

సామర్థ్యం అంటే ఏమిటి?

సామర్థ్యాన్ని "గృహాలు మరియు కమ్యూనిటీలలో ఉండే వనరులు, సాధనాలు మరియు బలాలు మరియు వాటిని ఎదుర్కోవడానికి, తట్టుకోవడానికి, సిద్ధం చేయడానికి, నిరోధించడానికి,

తగ్గించడానికి లేదా విపత్తు నుండి త్వరగా కోలుకోవడానికి వీలు కల్పిస్తుంది" అని నిర్వచించవచ్చు. ప్రజల సామర్థ్యాన్ని కూడా పరిగణనలోకి తీసుకోవచ్చు.

భౌతిక సామర్థ్యం: తుఫాను వల్ల ఇళ్లు ధ్వంసమైన లేదా వరదల వల్ల పంటలు నాశనమైన వ్యక్తులు తమ ఇళ్లలో మరియు వారి పొలాల నుండి వస్తువులను రక్షించుకోవచ్చు. కొంతమంది కుటుంబ సభ్యులు నైపుణ్యాలను కలిగి ఉంటారు, వారు తాత్కాలికంగా లేదా శాశ్వతంగా వలస వెళ్ళితే ఉపాధిని పొందగలుగుతారు.

సామాజిక-ఆర్థిక సామర్థ్యం: చాలా విపత్తులలో, భౌతిక మరియు భౌతిక రంగంలో ప్రజలు తమ గొప్ప నష్టాలను చవిచూస్తారు. ధనవంతులు తమ సంపద కారణంగా త్వరగా కోలుకునే సామర్థ్యాన్ని కలిగి ఉంటారు. వాస్తవానికి, వారు సురక్షితమైన ప్రదేశాలలో నివసిస్తున్నారు మరియు వారి ఇళ్ళు బలమైన వస్తువులతో నిర్మించబడినందున వారు అరుదుగా విపత్తుల బారిన పడతారు. ఏది ఏమైనప్పటికీ, ప్రతిదీ నాశనం చేయబడినప్పటికీ, వాటిని ఎదుర్కోగల సామర్థ్యం వారికి ఉంటుంది.

ప్రమాదం అంటే ఏమిటి?

ప్రమాదం అనేది “నిర్దిష్ట సమయంలో ఇచ్చిన పరిస్థితులలో సంభవించే ప్రమాదకర సంఘటన కారణంగా ఊహించిన నష్టాల కొలత. ప్రమాదం అనేది నిర్దిష్ట ప్రమాదకర సంఘటన యొక్క సంభావ్యత మరియు ప్రతి ఒక్కటి కలిగించే నష్టాల యొక్క విధి.

విపత్తు నిర్వహణ చక్రం

డిసాస్టర్ రిస్క్ మేనేజ్మెంట్ అనేది విపత్తును నివారించడం, దాని ప్రభావాన్ని తగ్గించడం లేదా దాని నష్టాల నుండి కోలుకోవడం వంటి ఉద్దేశ్యంతో విపత్తుకు ముందు, సమయంలో మరియు తరువాత తీసుకోగల అన్ని కార్యకలాపాలు, కార్యక్రమాలు మరియు చర్యల మొత్తం కలిపి ఉంటుంది. డిసాస్టర్ రిస్క్ మేనేజ్మెంట్లో చేపట్టే కార్యకలాపాల యొక్క మూడు కీలక దశలు:



1. విపత్తుకు ముందు

సంభావ్య ప్రమాదం వల్ల కలిగే మానవ మరియు ఆస్తి నష్టాలను తగ్గించడానికి తీసుకున్న చర్యలు. ఉదాహరణకు, అవగాహన ప్రచారాలను నిర్వహించడం, ఇప్పటికే ఉన్న బలహీనమైన నిర్మాణాలను బలోపేతం చేయడం, ఇంటి వద్ద విపత్తు నిర్వహణ ప్రణాళికలను సిద్ధం చేయడం. ఈ దశలో తీసుకున్న అటువంటి ప్రమాద తగ్గింపు చర్యలను ఉపశమన మరియు సంసిద్ధత కార్యకలాపాలు అంటారు.

2. విపత్తు సమయంలో

బాధితుల అవసరాలు తీర్చబడటానికి మరియు బాధలను తగ్గించడానికి తీసుకున్న చర్యలు. ఈ దశలో చేపట్టే కార్యకలాపాలను అత్యవసర ప్రతిస్పందన కార్యకలాపాలు అంటారు.

3. విపత్తు తర్వాత

విపత్తు సంభవించిన వెంటనే, బాధిత సంఘాలను త్వరగా కోలుకోవడం మరియు పునరావాసం

కల్పించడం కోసం విపత్తుకు ప్రతిస్పందనగా తీసుకున్న కార్యక్రమాలు. వీటిని ప్రతిస్పందన మరియు పునరుద్ధరణ కార్యకలాపాలు అంటారు.

